

An tAinmfhocal

Nouns in Irish are either masculine or feminine. This may seem strange to begin with as we don't have anything like this in English but it is seen in many other languages, like French for example.

The best way to know if a word is masculine or feminine is to look it up in a dictionary but there are also patterns, similar endings that we can learn to help us recognise whether a word is masculine or feminine.

Nouns in Irish can seem quite difficult to begin with as certain words and structures can make changes to the beginning and end of the word.

- Nouns are a person, place or thing.
- They are masculine or feminine
- They are divided into 5 groups referred to as 'Declensions'
- Each of these groups follows similar patterns and we use this to make the Genitive singular.
- The Genitive case is not as difficult as it sounds!

Téarmaíocht

Ainmfhocal / Ainmfhocail – Noun/Nouns

Firinscneach - Masculine

Baininscneach - Feminine

Consan - Consonant

Guta /Gutaí – Vowel/vowels

Inscne - Gender

Firinscneach

1. Consan leathan / Broad Consonants

Most masculine nouns end in a broad consonant – That is, a consonant that has any of the broad vowels, A O U, before it. **(Seachas óg agus lann)**

Mar shampla:

Amadán Gasúr Iarratas Peann Páipéar Focal

2. Rudaí atá fireann / Masculine words, mar shampla:

Buachaill Fear Mac Deartháir Athair Tarbh Rí Prionsa

3. Ainmneacha Fir / Male Names

Marcas Peadar Seán Lorcán Tomás Pól Art

4. Slite beatha / Jobs and Trades

Jobs and Trades ending in –eoir, -éir, -óir, -úir

Múinteoir Feirmeoir Buistéir Cuntasóir Dochtúir Rúnaí Ailtire

5. Nouns that end in –ín

Cailín Toitín Cipín Sicín Silín Poitín Gairdín

6. Nouns that end in in -acht or -eacht that have 1 syllable:

Acht Smacht Ceacht Fuacht Racht Éacht

7. Nouns that end in a vowel are usually masculine:

Siopa Uisce Ceo tábla cófra mála athrú coiste

Baininscneach

1. Consan Caol / Slender consonants

Most Feminine nouns end in a slender consonant – That is, a consonant that has any of the slender vowels, I E, before it. **(Seachas ín)**

Mar shampla:

Scoil Ceist Áit Tír Cathair Bainis Caisc Agóid Seachtain Oifig

2. Nouns that end in –óg, -eog or –lann

Fuinneog Bróg Leadóg Bábóg Pictiúrlann Leabharlann Amharclann

3. Nouns that have more than one syllable ending in –eacht, -acht or –íocht

Gluaiseacht Iarracht Mallacht Éifeacht Filíocht Eolaíocht

4. Na Baill Choirp / Body Parts

Cos Súil Méar Scornach Lámh Cluas Gruaig Ordóg

5. Tíortha, Teangacha agus Aibhneacha / Countries, Languages and Rivers

An Astráil, An Fhrainc, An Iodáil (Seachas Sasana)

An Ghaeilge, An Fhraincis, An Rúisis (Seachas An Béarla)

An Bhóinn, An Éirne, An tSionainn

6. Ainmneacha na mBan agus focail bhaineann / Womans names and feminine words

Cáit Róisín Niamh Bean Iníon Girseach Deirfiúr Baintreach Bó

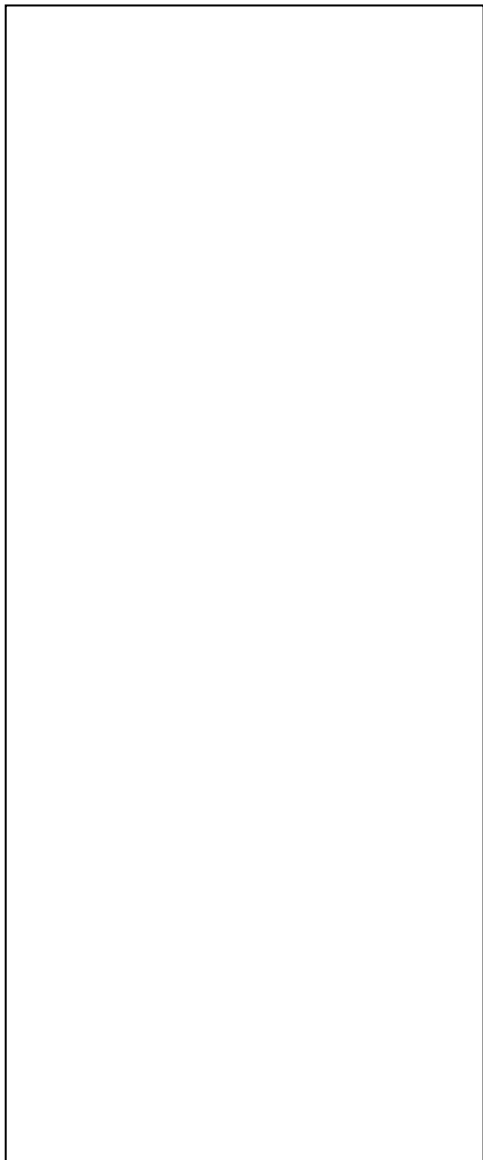
7. Ainmfhocail theibí a chríochnaíonn ar e/í / Abstract nouns that end in e/í

Airde Gile Sláinte Imní Amaidí

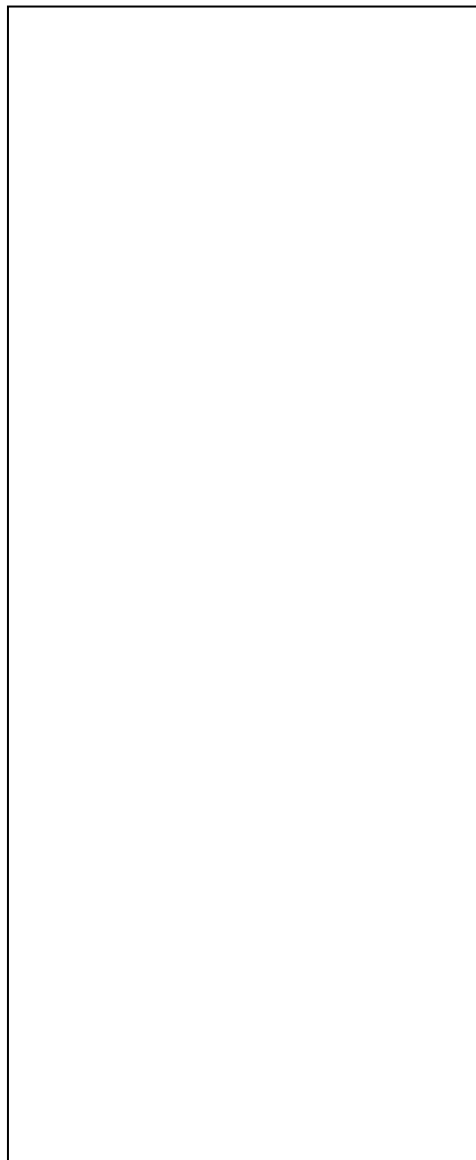
Firinsneach nó Baininsneach?

Cuir na focail thíos faoin inscne cheart.

Firinsneach

Baininsneach

Casúr, Tábla, Cófra, Leabharlann, Eochair, Guthán, Deifiúr, Deartháir, Acht, Filíocht, Seachtain, Sráid, Dochtúir, Éad, Páiste, Aiste, Pictiúr, Feadóg, Uaireadóir, Scéal, Ceol, Peann, Scoil, Rang, Fuinneog, Clár, Bialann, Cos, Ceann, Scairt, Cailín, Feirmeoir, Pobal, An Ghearmáin, An Ghaeilge, An Fhrainc, lascaire, Cailc, Teilifís, Gairdín, Mac, Mála, Ciaróg, Ospidéal, Otharlann

Ainmfhocail Fhirinscneacha a aithint

- Rudaí atá fireann; buachaill, gasúr, fear, mac, tarbh,athair, srl
- Slite Bheatha; Runaí, múinteoir, dochtúir, srl
- Ainmneacha; Marcas, Peadar, Seán, srl
- Má chríochnaíonn sé ar **ín**
- Má chríochnaíonn sé ar **eacht/acht** más síolla amháin é
- Má chríochnaíonn sé ar ghuta

Ach de ghnáth má chríochnaíonn sé ar chonsan leathan, bíonn sé firinscneach, mar shampla;

Án, ón,ás, úr, al, srl ***seachas óg agus lann***

Ainmfhocail Bhainscneacha a aithint

- Ainmfhocail ilsíollacha a chríochnaíonn ar **acht, íocht**
- Ainmfhocail a chríochnaíonn ar **lann, eog, óg**
- **Tíortha, Aibhneacha, teangacha (seachas an Béarla)**
- **Ainmfhocail theibí a chríochnaíonn ar e, í**

Ach de ghnáth má chríochnaíonn sé ar chonsan caol, bíonn sé bainscneach, mar shampla;

Is, ís, íl áil, irt, áint, ilt, íocht ***seachas ín***

Inscne Ainmfhocal

- Rangaigh na hainmfhocail seo de réir inscne:

Oileán	fear	maidin	tionscal
Sochraid	obair	bábóg	airgead
Ócáid	corp	bád	leabharlann
Eacnamaíocht	mála	páiste	aisteoir
Fuil	oíche	riail	Éire

- Rangaigh na hainmfhocail seo de réir inscne:

Áras	mac	fuinneog	fiacail	oíche
Gairdín	triail	fíon	aidiacht	contae
Abhainn	litir	Taoiseach	airgead	tír
Bomaite	sráid	lá	ollamh	údar

Ainmfhocail Bhaininsneacha agus Aidiachtaí

Séimhítear aidiachtaí nuair a leanann siad ainmfhocail bhaininsneacha:

Cathaoir chompordach – an chathaoir chompordach

Fuinneog bhriste – an fhuinneog bhriste

Bean ghreannmhar – an bhean ghreannmhar

Abhainn fhada – an abhainn fhada

Ubh bhruite – an ubh bhruite

Seachtain ghnóthach – an tseachtain ghnóthach

Sólann áitiúil – an tsólann áitiúil

Cuir Gaeilge orthu seo:

1. a busy leisure centre
2. a young woman
3. a small library
4. a large organisation
5. a summer school
6. a good year
7. a terrible month
8. a short week
9. a broken window
10. a good chipshop

Ainmfhocail Fhirinsneacha agus Aidiachtaí

Ní shéimhíonn ainmfhocail fhirinsneacha na haidiachtaí a leanann iad:

Éan beag – an t-éan beag

Uisce te – an t-uisce te

Múinteoir maith – an múinteoir maith

Bosca folamh – an bosca folamh

Cailín deas – an cailín deas

Cuir Gaeilge orthu seo:

1. a ripped page (stróicthe)
2. a plastic table
3. expensive furniture
4. an empty house
5. a successful industry
6. dangerous pollution
7. black smoke
8. immediate danger
9. a great teacher
10. a good class

An t-Ainmneach uatha

We need to know if a noun is masculine or feminine and apply the nominative case (Adding 'the');

The article (The) will add a séimhiú to feminine nouns, séimhítear b,c,f,g,m,p

Firinscneach

An fear

An peann

An Doras

Bainiscneach

An **f**heirm

An **C**hathair

An **f**huinneog

The article will put **t-** before nouns that begin with vowels.

An **t**-am

An **t**-ainm

An **t**-urlár

An eochair

An obair

An uair

The article will put a **t** before feminine nouns that begin with S – **then a vowel** or **SL, SN, SR**.

An sagart

An slaghdán

An Samhradh

An **t**sráid

An **t**suim

An **t**seachtain

Na is the plural form of An and it puts a h before vowels.

Na cupáin

Na bóithre

Na héadaí

Na heochracha

Amharc ar na focail thíos, tá cuid acu firinsneach agus cuid acu bainisneach.

	Firinsneach nó Bainisneach	An t-Anmneach
Cailín		
Fear		
Cos		
Teach		
Ainm		
Eochair		
Leabharlann		
Bainis		
Múinteoir		
Ailtire		
Bróg		
Runaí		
Cúirt		
Filíocht		
Buachaill		
Bean		
Úll		
Cultúrlann		
Ceol		
Bialann		
Féile		
Amharclann		
Urlár		
Feirm		
Éan		
Amadán		
Scoil		
Sagart		
Sráid		

An t-Ainmfhocal

There are five cases of the Noun in Irish;

1. The Nominative Case
2. The Accusative Case
3. The Dative Case
4. The Genitive Case
5. The Vocative Case

The Nominative Case

A Noun or pronoun is in the nominative case when it is the subject of a sentence; The subject usually comes directly after a verb and completes the act in the sentence, mar shampla;

Rinne **an fear** obair mhaith / Labhair **an bhean** leis na daoine.

The Accusative Case

A Noun or pronoun is in the nominative case when it is the object of a sentence; the person or thing being affect by the act, mar shampla;

Cheannaigh Pól **peann** / Rinne Máire **obair**.

The Dative Case

Nouns that follow a preposition (Ar,Ag, Le , srl) and an article (an) are in the dative case, mar shampla;

Ar an charr / leis an pheann / ag an doras

The Genitive Case

In this case, one noun governs another. It is used to denote possession or express position amongst other things;

Hata an Fhir – The Man's hat

The Vocative Case

The vocative is the "form of address", used when speaking to a person.

nouns: always with vocative particle and always lenited, if possible.

Mar Shampla.: a Sheáin = Seán!

An Tuiseal Ginideach

A Noun is in the Genitive if it is followed by any of these below;

1) Ainmfhocal - mar shampla; fear, páirc, mála, bean, srl.

Cat - Ainm an chait Doras - Dath an Dorais Fear – Hata an fhir

2) Ainm Briathartha -mar shampla: ag déanamh, ag bualadh, srl.

Ceol – ag seinm ceoil Peil – ag imirt peile Obair – ag déanamh oibre

3) Réamhfhocal Comhshuite – mar shampla: i rith, le haghaidh, ar feadh, indiaidh, os comhair, srl.

Samhradh – i rith an tsamhraidh uair – ar feadh uaire Domhan – ar fud an
. . .

4) Réamhfhocal Simplí Áirithe - chun, cois, dála, fearacht, timpeall, agus trasna

Gaeltacht – Chun na Gaeltachta Scéal – Dála an scéil Bóthar – Trasna an bhóthair

5) Focail agus frásaí cosúil le(An Ginideach Rannaíoch) – a lán, an iomad, an iomarca, barraíocht, beagan, cuid, go leor, níos mó, oiread, roinnt, srl.

Airgead – A lán airgid eolas – níos mó eolais obair – go leor oibre

An Chéad Díochlaonadh

*These Nouns are all **Firinsneach** and the end on a **consan leathan***

Rialacha:

1) **The Genitive case is made by making 2 changes two the noun:**

- **Séimhiú** after the article(más Féidir) and **t** is put before **s** (más féidir)
- **Caolú(Slenderise)** the last consonant.

Mar shampla:

Leabhar + Marcas	Leabhar Mharcais *
Fear + an post	Fear an phoist
Ainm + an sagart	Ainm an tsagairt
Ag tógáil + an caisleán	Ag tógáil an chaisleáin
I rith + samhradh	I rith an tsamhraidh
Trasna + an bóthar	Trasna an bhóthair

2) **Notable ending changes are;**

ea > i	an fear;	hata an fhir
éa > éi	an béal;	taobh an bhéil
ia > éi	an t-iasc	blas an éisc
-ach > aigh	an bacach;	mac an bhacaigh
-each > igh	An t-oifigeach	oifig an oifigh

3) **If the noun begins with a vowel, the t- is not used in the genitive case.**

An t-arán

blas an aráin

An Chéad Díochlaonadh - Cleachtadh

- 1) Leabhar + an pinsean
- 2) De dheasca + an t-ól
- 3) Ag ceannach + an páipéar
- 4) Dála + Seán
- 5) Níos mó + airgead
- 6) De thairbhe + an t-eolas
- 7) Trasna + an droichead
- 8) Tús + an samhradh
- 9) Leabhar + Micheál
- 10) Ag glanadh + an t-urlár
- 11) Ainm + an cat
- 12) Dath + an peann
- 13) Ag seoladh + an bád
- 14) Teach + an Fómhar
- 15) Ag ithe + an bradán
- 16) Doras + an séipéal
- 17) In éadan + an rialtas
- 18) Teach + an solas
- 19) Barraíocht + féar
- 20) Ag cumadh + an dán

An Dara Díochlaonadh

*These Nouns are all **Baininsneach** and the end on a **consan caol**, except a few exceptions in **óg** and **lann***

Rialacha:

1) **The Genitive case is made by making 2 changes, one to the article and one to the noun:**

- The form of the Article **'An'** changes to **'Na'**
- **Caolú(Slenderise)** and add an **'e'** to the end. Most are already slender, so we just need to add an e to the end.

Mar shampla:

Doras + an scoil

Doras **na** scoile

Tuaisceart + an Fhrainc

Tuaisceart **na** Fraince

Dath + an bhróg

Dath **na** bróige

Trasna + an pháirc

Trasna **na** Páirce

Ag oscailt + an oifig

Ag oscailt **na** hoifige

i lár + an tír

I lár **na** tíre

***Na never n-aspirates
nothing***

2) **Notable ending changes are;**

There is no séimhiú after na but it will put a h before a vowel.

lann > lainne

Bialann – slí na bialainne

eog > eoige

Fuinneog – bun na fuinneoige

óg > óige

Gealach – solas na Gealaí

ach > aí

Girseach – cóta na girsí

each > í

3) **If the noun begins with a vowel, we put a h before it.**

An abairt - Tús na habairte

An áit - Muintir na háite

An Dara Díochlaonadh - Cleachtadh

- 1) i rith + an tseachtain
- 2) ag briseadh + an charraig
- 3) i lár + an choill
- 4) pobal + an áit
- 5) leac + an fhuinneog
- 6) ag freagairt + an cheist
- 7) aimsir + an fhéile
- 8) ag glanadh + an oifig
- 9) ag cuimilt + an tsúil
- 10) barr + an sráid
- 11) easpa + suim
- 12) doras + an léachtlan
- 13) solas + an ghrian
- 14) in aice + an scoil
- 15) ag ardú + an bhratach
- 16) ar chúl + an fheirm
- 17) tinneas + scornach
- 18) ainm + an bhialann
- 19) Ag caitheamh + an chloch
- 20) Chun + an ollscoil

An Tríú Díochlaonadh

*These Nouns are both **Firinscneach** agus **Baininscneach**

Firinscneach: Multi-syllable words that end in –ir and that are jobs or trades.

Baininscneach: Multi-syllable words that end in –il, –in(t), –air(t) agus –cht.

Rialacha:

1) Ainmfhocail Fhirinscneacha

- If there is an article (An), we add a séimhiú if possible or a ‘t’ before ‘s’.
- We add an –a to the end of the word.
- Leathnú (Broaden) – r at the end of the word.

an cuntasóir	ainm an chuntasóra
an bláth	dath an bhlátha
an feirmeoir	teach an fheirmeora
an báicéir	siopa an bháicéara
an loch	imeall an locha
an dochtúir	mála an dochtúra
an rang	deireadh an ranga
an t-am	I rith an ama

2) Ainmfhocail Bhaininscneacha

- If there is an article (An), It changes from ‘An’ to ‘Na’
- Leathnú on the last consonant and add –a to the end of the word.
- In the –áint, –úint endings, the t is lost, we leathnú and add an a.

an mhallacht	ag cu na mallachta
an fhuil	ag cur fola
an fhilíocht	ag léamh na filíochta
an fheoil	ag ithe feola
an iománaíocht	cluiche iománaíochta
an mhóin	bord na Móna
an chamógaíocht	ag imirt camógaíochta
an bhliain	Tús na bliana

An Tríú Díochlaonadh - Cleachtadh

1) An t-ionad + siopadóireacht

2) ag ithe + an fheoil

3) bunú + an ghluaiseacht

4) bóthar + an feirmeoir

5) ag labhairt + an chanúint

6) lucht + an iomáint

7) i rith + an cháisc

8) obair + an bhliain

9) coinne + dochtúir

10) chun + an Ghaeltacht

11) ceadúnas + tiomáint

12) coláiste + oiliúint

13) ag léamh + an fhilíocht

14) leabhar + an múinteoir

15) cuid mhór + am

16) am + sos

17) cnámh + an droim

18) ag déanamh + troid

19) imeall + an loch

20) tús + an cheacht

An Ceathrú Díochlaonadh

*These Nouns are both **Firinscneach** agus **Baininscneach**

Most of them are **Firinscneach** and end in a **vowel** or **-ín**

Rialacha:

- There is **no change** to the end of the word
- **Firinscneach**, we use the form 'an' for the article, this will add a séimhiú where possible or 't' before words beginning with an s.
- **Baininscneach** – we use the form 'na' for the article.

craiceann + an oráiste	craiceann an oráiste
ag tógáil + an mála	ag tógáil an mhála
ainm + an cailín	ainm an chailín
stad + an bus	stad an bhus
ag caitheamh + an tobac	ag caitheamh an tobac
i rith + an tréimhse	i rith na tréimhse
cois + an trá	cois na trá
ag díol + an bhó	ag díol na bó
ar eagla + an eagla	ar eagla na heagla
le linn + an fhéile	le linn na fhéile

An Ceathrú Díochlaonadh – Cleachtadh

1. ag foghlaim + an Ghaeilge
2. oifig + an bhanaltra
3. uimhir + an seomra
4. carr an rúnaí
5. obair + an t-ailtire
6. ag teagasc + an Béarla
7. ag caitheamh + an tóitín
8. cois + farraige
9. ag lasadh + an cipín
10. cluasa + an coinín

An Cúigiú Díochlaonadh

*These Nouns are mostly **Baininscneach** and end in – il, -in, or -ir.

Rialacha:

- **Firinscneach**, we use the form ‘an’ for the article, this will add a séimhiú where possible or ‘t’ before words beginning with an s.
- **Baininscneach** – we use the form ‘na’ for the article.

1. The most common change is adding –(e)ach and making the word **broad**.

Ag íoc + an cháin	Ag íoc na cánach
Tosach + an traein	tosach na traenach
Ag briseadh + an riail	ag briseadh na rialach
Ag leanúint + an treoir	ag leanúint na treorach
i lár + an chathair	I lár na cathrach
ag scríobh + an litir	ag scríobh na litreach

2. A lot of word endings in -ir and -inn are made **broad**.

Teach + an t-athair	Teach an athar
Talamh + an mháthair	Talamh na máthar
Bruach + an abhainn	Bruach na habhann

3. **-n is added to feminine nouns ending in a vowel.**

Teach + an chomharsa	Teach na comharsan
Oibrithe + an mhonarca	Oibrithe na monarchan

4. (a)d is added to masculine nouns ending in vowels.

Teach + mo chara

teach **mo charad**

An Cúigiú Díochlaonadh – Cleachtadh

1. De réir + an uimhir
2. Ag dhéanamh + an triail
3. Ainm + an lair
4. Ar imeall + an teorainn
5. Easpa +meanma
6. Ag gearradh + an ionga
7. Ag ól + an bheoir
8. Ainm + an tsiúr